

XX a. literatūros šedevras.
L'Espresso

Ulrich Alexander
Boschwitz

Vertė Rūta Jonynaitė,
„Metų vertėjo kėslas“ laureatė

Keleivis

baltos lankos

Ulrich Alexander Boschwitz

Keleivis

romanas

Iš vokiečių kalbos vertė Rūta Jonynaitė

baltos lankos

1 skyrius

Bekeris pakilo, užspaudė peleninėje cigarą, susisagstė švarką ir globėjiškai padėjo dešinę Zilbermanui ant peties.

– Na, viso geriausio, Otai. Manau, kad jau rytoj vėl būsiu Berlyne. O jeigu ką – paskambinsi man į Hamburgą.

Zilbermanas linktelėjo galvą.

– Padaryk man vienintelę paslaugą, – paprašė, – neik vėl lošti, tau pernelyg sekasi meilėje. Be to, juk praloši... mūsų pinigus.

Bekeris apmaudžiai nusijuokė.

– Kodėl nesakai – tavo pinigus? – paklausė. – Ar aš nors vieną kartą?..

– Ne ne, – skubiai patikino Zilbermanas. – Aš tik juokauju, pats žinai, bet vis dėlto – tikrai esi lengvabūdis. Kai jau pradedi lošti, taip greitai nesiliauji, o jei prieš tai būsi priglaudęs savo kišenėje tą čekį...

Zilbermanas nebaigė sakinio, bet tuoj ir vėl prabilo, jau ramiu balsu:

– Aš tavimi visiškai pasitikiu. Galų gale esi protingas žmogus. Bet vis tiek man iš tikrųjų gaila kiekvienos markės, kurią palieki ant lošimo stalo. Kad jau esame verslo partneriai, tai man lygiai nemalonu, ar prarandi savo pinigus, ar prarastum manusius.

Platus geraširdiškas Bekerio veidas, akimirką apmaudžiai susiraukęs, nusigiedrijo.

– Mums nėra reikalo apsigaudinėti, Otai, – maloniai pertarė jis. – Jei aš pralošiu, tai, be abejo, pralošiu tavo pinigų, nes pats jų neturiu. – Jis kliukėdamas nusijuokė.

– Mes esame partneriai, – primygtinai pakartojo Zilbermanas.

– Žinoma, – sutiko Bekeris, vėl surimtėjęs. – Tai kodėl kalbi su manim taip, lyg tebebūčiau tavo samdomas darbuotojas?

– Aš tave įžeidžiau? – paklausė Zilbermanas. Jo balse sumišo švelni ironija ir lengvas išgąstis.

– Nesąmonė, – atkirto Bekeris. – Juk mes seni draugai! Treji metai Vakarų fronte, du dešimtmečiai bendro darbo ir buvimo kartu – žmogau, tu negali manęs įžeisti, nebent šiek tiek suerzinti.

Jis vėl padėjo ranką Zilbermanui ant peties.

– Otai, – ištarė tvirtu balsu. – Šiais neramiais laikais, šiame miglotame pasaulyje gali pasitikėti vieninteliu dalyku – draugyste, tikra vyrų draugyste! Štai ką noriu tau pasakyti, senasis bičiuli: man tu esi tikras vyras – tikras vokiečių, ne žydas.

– Ne, ne, aš vis dėlto žydas, – užginčijo Zilbermanas, puikiai žinodamas Bekerio silpnybę ne itin taktiškiems, bet išraiškingiems žodžiams ir baimindamasis, kad taip storžieviškai nuoširdžiai begražbyliaudamas jis pavėluos į traukinį.

Tačiau Bekerį buvo ištikusi viena tų jausmingų valandėlių, iš kurių jis nebūtų leidęs nubraukti nė sekundės.

– Noriu tau pasakyti dar kai ką, – pareiškė jis, nekreipdamas dėmesio į nerimaujantį draugą, kuriam jau ne kartą ir ne du buvo atvėręs širdį, – aš esu nacionalsocialistas. Dievas mato, tavęs aš niekad neapgaudinėjau. Jeigu būtum žydas kaip kiti, tai yra tikras žydas, gal aš būčiau likęs tavo prokuristu, niekad nebūčiau tapęs kompanionu! Aš ne koks pavyzdinis gojus, niekad toks nebuvau ir nebūsiu, o tu – apmainytas arijas, esu giliai įsitikinęs. Marna,

Izeras, Soma, mes su tavimi, žmogau! Ir dar man kas nors aiškins, kad tu...

Zilbermanas apsidairė padavėjo.

– Gustavai, pavėluosi į traukinį! – nutraukė jis bičiulį.

– Nerūpi man tas traukinys. – Bekeris vėl atsisėdo. – Noriu išgerti su tavimi dar alaus, – pareiškė susijaudinęs.

Zilbermanas trinktelėjo kumščiu į stalą.

– Dėl manęs – siurbk toliau restorano vagone, – nukirto susierzinęs. – Man jau laikas į derybas.

Bekeris įsižeidęs sušnopsė. Bet tuojau vėl atlyžo.

– Kaip sau nori, Otai, – tarė nuolaidžiai. – Jei būčiau antisemitas, vargu ar taikyčiausi su tokiu leitenanto tonu. Aš išvis neleidžiu šitaip su manim kalbėti! Niekam! Išskyrus tave.

Jis vėl atsistojo ir paėmė nuo stalo portfelį.

– Ir toks dar sakosi esąs žydas! – nusijuokė. Su apsimestine nuostaba papurtė galvą, darsyk linktelėjo Zilbermanui ir pasuko prie pirmos klasės laukiamosios salės durų.

Draugas žvelgė jam pavymui. Sunerimęs pastebėjo, kad Bekeris truputį svirduliuoja, praeidamas kliūva už stalų ir laikosi stačiai lyg medinis, kaip visada, kai būna kaip reikiant girtas.

Jam tai neišėjo į naudą, pamanė Zilbermanas. Geriau būtų likęs prokuristu. Prokuristas jis buvo patikimas, nešnekus ir padorus, labai geras darbuotojas. Bet sėkmė jam ne į naudą. Kad galų gale bent nesudirbtų sandorio. Kad bent nenuieitų lošti!

Zilbermanas suraukė kaktą.

– Sėkmė jį ištvirkino, – niauriai sumurmėjo.

Tik dabar pasirodė padavėjas, kurio jis pirma veltui dairėsi.

– Įdomu, ar čia reikia laukti padavėjų, ar traukinių? – griežtai paklausė Zilbermanas, kuris bjaurėjosi viskuo, kas bent kiek nevėkšliška, be to, buvo ne per geriausiai nusiteikęs.

– Prašom atleisti, – atsiliepė padavėjas, – antroje klasėje vienam ponui pasirodė, kad priešais sėdi žydas, ir jis pasiskundė. Bet ten buvo visai ne žydas, o pietų amerikietis – aš truputį moku ispaniškai, todėl mane ir pakvietė.

– Gerai, tiek jau to.

Zilbermanas pakilo. Jo lūpų paliko tik siauras brūkšnis, o griežtas pilkų akių žvilgsnis persmelkė padavėją. Šis suskubo raminti klientą.

– Ten tikrai buvo ne žydas, – patikino jis. Matyt, palaikė savo svečią itin griežtu partiniu.

– Manęs tai nedomina. Ar traukinys į Hamburgą jau išvažiavo?

Padavėjas pažiūrėjo į laikrodį, kabantį virš durų į peronus.

– Devyniolika dvidešimt, – pagalvojo balsu, – dabar kaip tik išvyksta traukinys į Magdeburgą. Hamburgo traukinys išvažiuoja devyniolika dvidešimt keturias. Jei labai paskubėsite, galite dar suspėti. Norėčiau ir aš kada nors bėgti paskui traukinį, bet tokie kaip mes...

Servetėle jis nubraukė nuo staltiesės kelis duonos trupinius.

– Būtų geriausia, – pridūrė grįždamas prie ankstesnės temos, – kad žydai privalėtų nešioti ant rankos geltonas juostas. Tada bent jau nesimaišytų.

Zilbermanas pažvelgė į jį.

– Ar tikrai esate toks žiaurus? – tyliai paklausė ir jau tardamas šiuos žodžius pasigailėjo.

Padavėjas įsmeigė į jį akis, tarsi būtų gerai nesupratęs. Jis aiškiai nustebo, tačiau nieko neįtarė, mat Zilbermanas neturėjo nė vieno tų bruožų, iš kurių, pagal rasių tyrėjų mokymą, galima atskirti žydą.

– Man visa tai nė kiek nerūpi, – galiausiai atsargiai pratarė padavėjas. – Bet kitiems būtų gerai. Mano svainis, pavyzdžiui,

irgi atrodo truputį žydiškai, nors, žinoma, yra arijas, bet dabar kas akimirką turi aiškintis ir įrodinėti. Juk negali iš žmogaus šito visą laiką reikalauti.

– Ne, tikriausiai negali, – sutiko Zilbermanas. Jis apmokėjo sąskaitą ir apsisuko eiti.

Neįtikėtina, galvojo jis, tiesiog neįtikėtina...

Išėjęs iš stoties, sėdo į taksi ir nuvažiavo namo. Gatvėse buvo pilna žmonių, visur matyti šmėžuojant uniformos. Laikraščių pardavėjai šūkaudami siūlė savo leidinius, ir Zilbermanui susidarė įspūdis, kad šie tiesiog graibstomi. Akimirką jis pasvarstė, ar taip pat nenusipirkus kokio žurnalo, bet atsisakė šios minties pamanęs, kad tas veikiausiai blogas ir, neverta labai abejoti, jam priešiškas naujienas visada suspės sužinoti.

Ilgai važiuoti nereikėjo, netrukus jis atsidūrė prie namų. Ponia Frydrichs, durininko žmona, sutikta laiptinėje, mandagiai pasisveikino, ir Zilbermanas tarsi apsidžiaugė jos nepakitusiu elgesiu. Lipant raudonu pliušiniu taku nutiestais marmuriniais laiptais aukštyn, jam vėl – pastaruoju metu panašios mintys buvo virtusios bemaž įpročiu – atėjo į galvą, kokia akivaizdžiai abejotina, pusiau tikrovinė jo būtis.

Gyvenu, lyg būčiau ne žydas, stebėjosi jis. Šią akimirką, nors ir atsidūręs pavojuje, vis dėlto tebesu pasiturintis ir iki šiol jokių bėdų nepatyręs pilietis. Kaipgi taip gali būti? Gyveni šiuolaikiškame šešių kambarių bute. Žmonės kalba ir elgiasi su tavimi taip, tarsi visais požiūriais būtum vienas iš jų. Beveik galėtų graužti sąžinė, ir kartu tą tikrąją, kad esi žydas ir nuo vakar dienos kitoks, norisi pirštu prikišamai parodyti melagiams, apsimetantiems, tarsi aš tebebūčiau tas, kas buvau iki šiol. Kas aš buvau? Ne, kas aš esu? Kas gi esu iš tikrųjų? Keiksmazodis dviem kojomis, į kurį pažiūrėjus nematyti, kad tai keiksmazodis!

Aš nebeturiu jokių teisių, tik iš padomumo arba iš įpročio daugelis apsimeta, tarsi dar šiokių tokių turėčiau. Visa mano egzistencija remiasi tik prasta atmintimi tų, kurie ją, tiesą sakant, nori sunaikinti. Mane užmiršo – aš jau degraduotas, tik ta degradacija dar viešai neįvykdyta.

Pamatęs pro duris išeinančią slaptąją patarėją Cenkel, Zilbermanas nusiėmė skrybėlę ir pasisveikino:

- Laba diena, gerbiamoji ponia.
- Kaip jums sekasi? – maloniai paklausė ši.
- Apskritai imant, neblogai. O kaip jūs laikotės?
- Ačiū, pusėtinai. Na, kaip gali laikytis sena moteriškė.

Ji atsisveikindama ištiesė ranką.

– Jums dabar tikrai sunkūs laikai, – apgailestaudama pridūrė, – baisūs laikai...

Zilbermanas pasitenkino atidžia šypsena, atsargia ir kartu mąšlia, nei pritariančia, nei prieštaraujančia.

– Mums paskyrė keistą vaidmenį, apskritai imant... – pratarė pagaliau.

– Bet juk šie laikai ir didingi, – paguodė ji. – Žinoma, su jumis elgiamasi neteisingai, bet vis tiek turėtumėt mąstyti deramai ir būti supratingi.

– Ar kartais ne per daug reikalaujate, gerbiamoji ponia? – paklausė Zilbermanas. – Beje, aš jau iš viso nemąštau. Atsisakiau šio įpročio. Taip lengviau viską pakelti.

– Jums niekas nieko blogo nedarys, niekada, – patikino ji ir skėčiu, kurį laikė apgniaūžusi dešinėje rankoje, ryžtingai bilstelėjo į laiptelį, tarsi duodama suprasti, kad niekam neleis jo įžeisti. Tada padrąšinamai linktelėjo ir nuėjo savo keliu.

Vos peržengęs namų slenkstį, Zilbermanas paklausė tarnaitės, ar ponas Findleris jau atėjęs. Ši atsakė, kad taip, ir Zilbermanas,

greitai nusiėmęs skrybėlę ir nusivilkęs palta, nuskubėjo į svečių kambarį, kur jo laukė lankytojas.

Teo Findleris stovėjo ir kiek nepatenkintas žvelgė į paveikslą ant sienos. Išgirdęs atsiveriant duris, bemat atsisuko ir šyptelėjo įeinančiajam.

– Nagi? – paklausė, ir jam per kaktą, kaip visada vos prašnekus, nusidriekė gilios ir, jo manymu, reikšmingos raukšlės. – Kaipgi jums sekasi, mielasis? Aš jau baiminausi, ar nebus kas atsitikę. Juk niekada nežinai... Ar apsvarstėte pastarąjį mano pasiūlymą? O kaip laikosi jūsų žmona? Šiandien jos net nemačiau. Vadinasi, Bekeris išvažiavo į Hamburgą?

Findleris įkvėpė oro, nes buvo tik pradėjęs savo monologą.

– O jūs nesnaudžiате, judu abu! Galima tik pasimokyti. Tas Bekeris turi žydišką galvelę. Cha cha, jam tai pavyks, jau jam tai pavyks! Ir aš būčiau mielai dalyvavęs tame sandoryje, bet kad per vėlu, tai per vėlu, nagi... Tarp kitko, iš kur jūs ištraukėte šituos klaikius paveikslus? Nesuprantu, kaip galima tokius pasikabinti. Jokios tvarkos, kažkokie sujaukti dalykai, jūs senas kultūros bolševike. Tik nemanyskite, kad prie savo pastarojo siūlymo pridėsiu dar nors vieną tūkstantinę. Niekada gyvenime, aš net ir negaliu... Jūs laikote mane turtingu žmogumi. Visi tokiu mane laiko. Neįsivaizduoju, kaip žmonėms kyla panašių minčių. Aš net mokesčių tebesu skolingas. Beje, dėl mokesčių: gal galėtumėt parūpinti ar nurodyti man kokį padorų buhalterį revizorių? Aš ir pats šiek tiek išmanau šitą reikalą, bet neturiu laiko žmoniškai pasirūpinti. Kad juos galas, tuos prakeiktus mokesčius. Negi aš vienas turiu išlaikyti visą Vokietijos imperiją, pasakykit man? Nagi?.. Jūs tyli, nieko nesakote. Tai kaip? Ar apsvarstėte, ką sakiau? Ar priimate pasiūlymą? O jūsų žmonai aš, matyt, kažko neįtikau. Kad net nepasirodo. Šito tai nesuprantu. Gal užsigavo, kad aną vakarą

nepasisveikinome? Bet, bičiuli, juk mes negalėjome! Restorane buvo pilna nacių! Paskui žmona man išūžė visas ausis, esą turėjome pasisveikinti. Tai aš jai pasakiau, kad Zilbermanas – pernelyg protingas žmogus. Kas jau kas, o jis tikrai supras, kad dėl jo aš negaliu gadintis reputacijos. Nagi?.. Ko dabar tylite, Zilbermanai, kalbėkit. Ar jūs norite parduoti namą, ar nenorit?

Findleris, atrodo, išsiskakė, šiaip ar taip, laukiamai sužiuro į Zilbermaną. Jiedu prisėdo prie rūkomojo staliuko, tačiau Findleris, matyt, per staigiai dribtelėjo į fotelį – skausmingu ir begal sukauptu veidu jis pasitrynė kairį klubą.

– Devyniasdešimt tūkstančių, – pagaliau pratarė Zilbermanas, neatsiliepdamas į įvairius klausimus ir pastabas, kurių, kaip puikiai žinojo, anas ir pažėrė pirmiausia tam, kad jį sutrikdytų. – Trisdešimt tūkstančių grynais, likusią dalį užtikrinus hipoteka.

Findleris pašoko it nudiegtas.

– Nekalbėkit nesąmonių! – sušuko kone įžeistas. – Gal jau liaukimės galų gale pokštauti. Penkiolika tūkstančių ant šių namų stalo, girdite? Trisdešimt tūkstančių markių, nieko sau! Žinote, jeigu turėčiau laisvų trisdešimt tūkstančių, tai žinočiau, kur geriau juos padėti, nei pirkti jūsų namą. Trisdešimt tūkstančių markių!

– Bet jūs pasiskaičiuokite vien grynąjį pelną iš nuomos. Kadangi perkate šiaip jau už juokingą kainą, tai bent pradinė įmoka turi būti padori. Namas vertas dviejų šimtų tūkstančių markių, jūs jį perkate...

– Vertas, vertas, vertas, – pertraukė jį Findleris. – Kaip jums atrodo, kiek aš esu vertas? Tik niekas už mane nieko neduoda. Joks žmogus manęs neįpirktų, bet tuo pat metu niekam nešautų į galvą padėti už mane ant stalo nors vieną tūkstantinę. Aš neparduodamas. Jūsų namas irgi. Cha cha cha, Zilbermanai, sakau

jums draugiškai! Aš perku jūsų trobą; jei nepaimsiu aš, paims valstybė! Ir neduos jums nė skatiko.

Už sienos pasigirdo telefono skambutis. Zilbermanas akimirką suabejojo, ar pačiam eiti prie aparato, bet paskui pašoko, atsiprašė Findlerio ir išėjo iš kambario.

Matyt, turėsiu sutikti, pamanė keldamas ragelį. Iš esmės tas Findleris dar gana padorus vyrukas.

– Alio, kas čia kalba?

– Nedėkite ragelio, jums skambina iš Paryžiaus, – atsiliepė abejingas telefonistės balsas.

Zilbermanas susijaudinęs prisidėgė cigaretę.

– Elfryde, – pašaukė pusbalsiu.

Jo žmona, kuri, kaip ir tikėjosi, sėdėjo svetainėje, tyliai atvėrė ir vėl užvėrė paskui save duris.

– Labas, Elfryde, – pasisveikino jis, ranka pridengdamas ragelio mikrofoną, – parėjau tik prieš penkias minutes, pas mus ponas Findleris. Gal tu su juo pasišnekėtum?

Ji priėjo artyn, ir jie greitosiomis pasibučiavo.

– Čia Eduardas, – sušnabždėjo jis, – labai ne laiku man jo skambutis. Būk gera, pasišnekėk su Findleriu, kitaip jis klausysis. Dabar jau kone nusikaltimas kalbėtis su Paryžiumi.

– Perduok linkėjimų Eduardui, – paprašė ji. – Ir aš norėčiau pasakyt jam porą žodžių.

– Jokiu būdu, – atrėmė Zilbermanas, – visos linijos pasi-klausomos. Tu pernelyg neatsargi, dar prasiplepėsi.

– Bet juk turbūt galiu pasakyti savo sūnui „labą dieną“?

– Tas ir yra, kad negali. Prašau suprasti.

– Tik porą žodžių, – ji pažvelgė maldaujamai, – aš neprasitarsiu.

– Negalima, – ryžtingai tarė jis. – Alio? Alio... Eduardai? Sveikas, Eduardai... – Ranka primygtinai mostelėjo į svečių kambario duris.

Ji nuėjo.

– Klausyk, – Zilbermanas vėl prabilo į ragelį, – ar pavyko gauti mums leidimą? – Jis kalbėjo lėtai ir prieš išstardamas svėrė kiekvieną žodį.

– Ne, – kitame laido gale atsiliepė Eduardas. – Nepaprastai sunku. Neturėtumėte kliautis, kad jūsų prašymas bus patenkinamas. Aš mėginu viską, bet...

Zilbermanas atsikrenkštė. Matyt, reikia kalbėti ryžtingiau.

– Šitaip nieko nebus, – pareiškė. – Arba tu stengiesi, arba nesistengi! Kad reikalas mažumą svarbus – tiek turėtum žinoti. Iš tokių bejėgiškų šnekų man jokios naudos.

– Tu pervertini mano galimybes, tėvai, – susijaudino Eduardas. – Dar prieš pusmetį būtų buvę daug lengviau. Bet tada tu nenorėjai. Galų gale tai ne mano kaltė.

– Argi svarbu, kieno kaltė? – įtūžęs atkirto Zilbermanas. – Tu privalai parūpinti leidimą. Be tavo išmintingų samprotavimų aš galiu puikiai apsieiti.

– Na žinai, tėvai, – pasipiktino Eduardas, – reikalauji, kad nuraškyčiau tau nuo dangaus žvaigždes, o paskui aprėki, kad iki šiol jų dar neatsiunčiau!.. Bet kaip jūs laikotės? Kaip mama? Perduok jai nuo manęs linkėjimų. Būčiau labai norėjęs su ja pakalbėti.

– Gauk kuo greičiau leidimą, – primygtinai pakartojo Zilbermanas. – Daugiau aš nieko neprašau! Mama širdingai tave sveikina. Ji dabar, deja, negali šnekėti.

– Na, pasistengsiu gauti, – pažadėjo Eduardas. – Bent jau pamėginsiu, kas įmanoma.

Zilbermanas padėjo ragelį.

Pirmą kartą gyvenime kažko noriu iš sūnaus, pagalvojo nepatenkintas ir nusivylęs. Jis tikrai nesugebės! Jei turėčiau Paryžiuje kokį verslo bičiulį, šis per porą dienų parūpintų man leidimą atvykti į šalį, o Eduardas... Iš jo negaliu reikalauti. Jis tiesiog nepratęs dėl mūsų ką nors padaryti. Kai taip ilgai kažkas tavimi rūpinasi, labai sunku imti ir persiorientuoti. Eduardas pripratęs, kad aš jam padėčiau, o dabar pats reikalauju jo pagalbos. Šis naujas pasiskirstymas jam netinka!

Susigėdęs tokių minčių, Zilbermanas papurtė galvą. Tai neįteisinga, pamanė sau, ir, kas dar blogiau, – sentimentalų.

Jis sugrįžo į svečių kambarį.

– Aš kaip tik aiškinu jūsų žmonai, – pasitiko jį Findleris, – kad jau labai neatsargu jums lankytis senuosiuose restoranuose. Jei susidurtumėt su kokiu nepalankiai nusiteikusiu pažįstamu, galėtumėt patirti didžiausių nemalonumų. Jūsų žmona arijė, jūsų žmona gali eiti visur, bet jūs – dievaži, aš kalbu jūsų interesais ir anaip tol nepritardamas aplinkybėms, dėl kurių turiu dalyti tokius patarimus. Geriausia būkite namie arba kur nors pas pažįstamus. Tiesa, iš pažiūros tikrai niekas nepasakys, kad esate žydas, bet velniai juos žino. Beje, ką veikia sūnaitėlis? Regis, laiku bus dėjęs į kojas. Cha cha cha, linksmi laikai. Nagi?

– Klausykite, Findleri, – vėl pradėjo Zilbermanas, – sumokate man dvidešimt tūkstančių markių, ir aš perleidžiu jums namą – galiausiai sulykime šitaip.

– Nekalbėkit nesąmonių. Kam jums reikia apmauti savo senąjį Findlerį? Prie sienos jums tuos pinigų vis tiek atims. Dėl jūsų aš gal netgi sumokėčiau vieną kitą markę viršaus, nei, mano manymu, verta šita troba, bet kad pasitarnaučiau prūsų valstybei – tai jau neee.

– Kol kas aš nė neketinu palikti Vokietijos.

– Ak, vaikai, darykit, kaip sau norit. Aš tikrai linkiu jums šio to geresnio nei dabartinė padėtis. Vokiečių tauta lipdoma žydų krauju. Bet kodėl klįjais turi tapti būtent mano draugas Zilbermanas? Šito tai nesuvokiū. Gelbėkitės, kas galit. Visiškai suprantama.

– Bet ar tai ne nusikaltimas prieš žydus? – paklausė ponია Zilberman, pasibaisėjusi sakiniu „vokiečių tauta lipdoma žydų krauju“, nes dar nebuvo atpratusi ieškoti įvykiuose moralės.

– Žinoma, – sausai patvirtino Findleris. – Pasaulyje dedasi daug blogų dalykų. Dedasi ir gerų. Čia jau kaip kam. Vienas serga džiova, kitas yra žydas, o didžiausiems nelaimėliams tenka ir viena, ir kita. Taip jau yra. Ką jūs sau manote, kokių bėdų aš gyvenime esu patyręs? Nieko nepadarysi.

– Kad nesate pernelyg taktiškas, pone Findleri, – pasipikiti-no ponია Zilberman, – šitai žinojau, bet kad tokios šaltos širdies ir toks... – ji prarijo žodį „žiaurus“, – bejausmis, man, tiesą pasakius, naujiena.

Findleris abejingai šyptelėjo.

– Aš myliu savo žmoną ir dukrytę. Su likusia žmonija palai-kau dalykinius santykius. Štai jums visas mano ryšys su aplinkiniu pasauliu. Žydų aš nei myliu, nei nekenčiu. Šiaip man jie nerūpi, bet kaip sumaniais prekybininkais jais žaviuosi. Jei jie skriaudžia-mi, aš apgailestauju, bet visai nesistebiu. Taip jau būna gyvenime. Vieni, kai ateina jų eilė, sužlunga, kiti iškyla.

– Bet jeigu būtumėte žydas?

– Tačiau juk nesu! Aš atsikračiau įpročio kvaršinti galvą dėl dalykų, kurie galėtų būti. Man per akis to, kas yra.

– Negi visada galvojat tik apie save? Negi negalite atjausti kitų tragedijos?

– O kam rūpiu aš, kai ištinka bėda? Nė kipšui! Teo Findleris neturi nieko kito, tik Teo Findlerį. Abu ir turi laikytis drauge, kaip smala ir degutas. Cha cha.

– Ir jūs dar sakote, kad mylite žmoną ir dukrelę, – kuo toliau, tuo labiau karščiavosi ponia Zilberman. – Būdamas toks... nežmoniškai bejausmis, niekas negali...

– Klausykit, gerbiamoji ponia, šito jau per daug. Aš esu pakankamai storaodis, ir juokauti su manimi galima į valias, bet įžeidinėjamas aš nesileisiu!

Ponia Zilberman pakilo.

– Atsiprašysiu, – šaltai atsisveikino ir išėjo iš kambario.

– Dieve, kokie jūs jautrūs, – nusijuokė Findleris, – Dieve mano! Na, tokiems tiesiems žmonėms kaip aš su daug kuo tenka susitaikyti. Bet atgal prie reikalo! Tai kas geresnio, ką pasakysit? Nagi?

Vėl suskambo telefonas.

– Dvidešimt tūkstančių, – primygtinai pakartojo Zilbermanas, – likusią dalį įregistravus hipoteką.

Atsidarė durys, ir ponia Zilberman, matyti, labai susijaudinusi, pakvietė vyrą į gretimą kambarį. Šis ne itin apsidžiaugė vėl trukdomas.

– Pasvarstykite, – pridūrė Findleriui išeidamas.

– Kas gi dar, Elfryde? – paklausė žmonos.

Ji parodė į telefoną.

– Tavo sesuo skambina. Pasikalbėkit patys. Ji tau viską papasakos...

Zilbermanas paėmė ragelį.

– Hilde?

– Taip, čia aš... – susijaudinusi sumiksėjo sesuo. – Giunteris suimtas!